

פרשת "בחוקותי"

מאת ציפי הורן שלי

פרשת השבוע "בחוקותי" כוללת בתוכה את הברכה, אם נקיים את החוקים שהשם נותן לנו, וחלילה את הקללה אם לא נשמע לחוקים. עם הברכה, אנחנו כמובן, יכולים לחיות היטב. אבל מה נעשה עם הקללה? הנשימה נעתקת רק מלשמוע את הדברים.

תוך כדי קריאה, שמת לי לב לפסוקים המופיעים בתוך רצף הקללות: "וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור". התורה מפרטת את הברית עם כול אחד מאבות האומה, בסדר הפוך של הדורות: מיעקוב אל אברהם. כאילו אומרת התורה – אף אחת מהבריתות לא נשכחה וכול אחד היא מיוחדת בפני עצמה, ובאותה מידה – קשורה ומחוברת לזו שקדמה לה. פתאום, במקום לא צפוי לגמרי, באה תזכורת של האל על הברית שהוא כרת עם עם ישראל. לאחר מכן, הקללות נמשכות עוד קצת. הפיסקה כולה מסתיימת בפסוק: "וזכרתי להם ברית ראשונים אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים לעיני הגויים להיות להם לאלוהים אני ה'". ואחר כך הקדוש ברוך הוא, כאילו, נרגע, והפרשה עוברת לנושא אחר.

זה מדהים, זה מסקרן ומעורר מחשבה. למה הפסוקים האלה, שמתייחסים לברית בין האל לעמו, מופיעים בתוך רצף הקללות הנורא, שחלילה יבוא, אם נפר את החוקים ולא נשמע להם? זה לכאורה, לא הגיוני.

זה הביא אותי לבדוק את נושא הברית. בברית בן הביתרים, שהיא הברית האולטימטיבית נאמר: "והיית לאב המון גויים. והפרתי אותך במאוד מאוד ונתתיך לגויים ולמלכים ממך יצאו. ונתתי לך ולזרעך אחריו את ארץ מגוריו את כול ארץ כנען לאחוזת עולם (בראשית יז 9-6)

ההבטחה הזאת חוזרת על עצמה גם ליצחק וגם ליעקוב. כמו כן הרעיון של "אני יהיה לכם לאלוהים ואתם תהיו לי לעם." חוזר על עצמו מהווה עוד סעיף בחוזה הברית הזאת.

בפרוש המילוני ברית פרושה חוזה ידידות, הסכם של שלום. זו הגדרה מאוד פושרת לטעמי, כדי להסביר את מערכת היחסים המאוד סוערת, הטעונה ורבת התהפוכות בין האל לעם ישראל.

בואו נזכיר לעצמנו שאנחנו מדברים על חמשת אלפים שנים, מאז מתן תורה. עמים היו וחלפו, אימפריות קמו ונפלו – נשארו מהן ארמונות ומרחצאות וקולסיאום – וכולם מבנים ארכיאולוגיים. עדות אילמת לעבר מפואר. ועם

ישראל – לובש צורה ופושט צורה, אבל חי, קיים ומחובר בכול נימי נפשו לאותה ברית.

זה אולי נשמע כמו קלישאה – אבל אני באמת שואלת את עצמי – מה הסוד? מה גורם לנו להאחז בה ולא לוותר? מה יש בברית הזאת שגורם לנו להיצמד אליה ולא להרפות? הרי היה לנו כול כך קל יותר לוותר. בעולם הנוצרי, הפיתוי היה עצום. יש כול כך הרבה יופי, ואסתטיקה ועוצמה בכנסיות, בעצי האשוח המקושטים בחג המולד, בתחפושות והריקוד בקרנבל ובמסכות והקולות באופרה. איך זה שלא התפתינו?

ואם לא התפתינו, הרי רדפו אותנו ואיימו ואילצו אותנו לוותר על הברית, ולא היא. נכון, לא כולם עמדו בנסיון, אבל כעם – לא ויתרנו. להיפך – התעקשנו יותר.

בעולם האסלם – היה הרבה יותר קל לוותר. האסלם כדת – מאוד מתאימה בתפיסת עולמה ליהדות. היא דת מופשטת, אין בה עבודת אלילים, העקרים שבה עוסקים בצדקה, תפילה ופולחן לאל אחד, מופשט. מאוד קל היה ליהודי להתחבר לזה. לא בכדי, ראה הרמב"ם צורך לכתוב את שלושה עשר העיקרים – הוא הבין שיש סכנה גדולה באסלם, והוא הרגיש שהוא צריך לעגן את הקשר בין עם ישראל לאלוהיו. וגם כאן, למעט מקרים פרטיים שהתאסלמו – אנחנו כעם לא ויתרנו על הברית.

לא מזמן ציינו את יום הזכרון לשואה ולגבורה. ואני שואלת – איך זה שלא ויתרנו על הברית הזאת – לאחר הנסיון של השואה? ילד שילדותו עברה בשואה, הפך להיות רב ראשי בישראל, ואני מתכוונת לרב לאו. וילד אחר שאמר שהוא אבד את אלוהיו בשואה, לא הפסיק כול חייו את הדיאלוג איתו, ואני מתכוונת לטומי לפיד. בורחים ממנו אליו, וחוזר חלילה. מה יש בברית הזאת שאנחנו לא מוותרים עליה?

יום הזכרון לחללי מערכות ישראל. הוכחה הכי חותכת לאותה ברית. ההגנה על הארץ הזאת. עקדת יצחק מתמשכת. כן, חיים גורי – נולדנו כאשר המאכלת בליבנו. אכן היטבתה להגדיר זאת בשירך "ירושה". סיפורי הגבורה ששמענו, ושאני מכירה באופן אישי – זה המימוש האולטימטיבי של אותה ברית. מה מביא נער בן 17, 18 – שמתפרע, ולא לומד ומפוצץ שיעורים, לבוא ולהגיד, המורה, את יודעת מה. אני מוכן למות על הארץ הזאת. אני מתגייס להכי קרבי. והוא אכן מתגייס להכי קרבי, והוא וחבריו מגיעים לטקס בבית הספר, ואני מסתכלת בלב הולם – ואני מתפללת שהוא יחיה עבור הארץ הזאת.

כאילו – בשביל מה אנחנו צריכים את זה?

והצד השני בחוזה הידידות הזה – איך לא נמאס לו מאיתנו? הרי אנחנו מאכזבים אותו שוב ושוב – והוא לא מוותר עלינו. מה הסיפור שלו ומה הסיפור שלנו?

ואולי, יש משהו במהות של הברית הזאת. היא מורכבת מחוקים – שהם חוקים חברתיים מוסריים, שאנחנו כבני אדם מבינים שאלה חוקים שהם טובים לנו, אם

אנחנו רוצים חברה אנושית מוסרית וצודקת, שמאפשרת להחזיק מעמד כגוף לאורך שנים ודורות. והיא מובססת על אהבה – ואהבת את אלוהיך. לא על פחד ולא על שנאה ולא על יצרים – אלא על אהבה. וכאשר אתה בא מאהבה – אתה יכול להכיל, ולסלוח לחמול. והיא מאפשרת לנו להתחדש ולהשתנות - כמו נהר – לובשת צורה ופושטת צורה: פעם גאות ופעם שפל, צבעים שמתנצנצים על המים, משתנים כול הזמן. ויש חיים בתוך הנהר. אפשר לנשום בתוך החוקים האלה.

ואולי בגלל שהברית הזאת היא תוססת, היא כמו אורגניזם חי, שמתפתח, משתנה, גדל מתפצל ותמיד ממשיך להתקיים – אבל תמיד שומר על הגרעין המקורי, האמיתי. אולי בגלל שהברית הזאת – כמו אותו אורגניזם חי ואותם המים בנהר – הברית בין עם ישראל והקדוש ברוך הוא – היא החיים עצמם. ולכן אין מה להבין, אלא פשוט לחיות את הדברים.

הוא מצידו מאפשר לנו תמיד פתח מילוט. כמו הפסוקים האלה שמופיעים בתוך הקללות האיומות. הרי התורה לא אומרת דברים במקרה. בתחושה שלי, ה' פורש לנו רשת בטחון, כאומר: אני לא מתכוון לוותר לכם ועליכם, ואני יודע שאתם לא יכולים בלעדיי. זה כול הסיפור.

שבת שלום.